

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

AGDER
fylkeskommune

Eksporta tirgus

SANDRA JĒKABSONE
LU BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTES
PROFESORE

Seminārs organizēts Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta 2014.-2021.gada perioda programmas “Vietējā attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība” atbalstītā projekta “Uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi Latgales plānošanas reģionā” ietvaros.
Strādājam kopā konkurētspējīgai Eiropai!

???

Kāpēc nepieciešamas eksports- ko no tā iegūst iedzīvotāji, uzņēmēji, valsts ekonomika?

Ieguvumi

- **Iedzīvotājiem**

lielākas iespējas atrast darbu (vairāk darba vietu)

lielāka alga (ar eksportu saistītās darba vietas vidēji tiek apmaksātas par 12% augstāk nekā citi darbi)

- **Uzņēmējiem**

plašāks tirgus

lielāks apgrozījums un ienākumi (peļņa)

zemākas ražošanas izmaksas

jaunas zināšanas un pieredze

iespēja diversificēt riskus

- **Valstij**

papildus nodokļu ieņēmumi budžetā
uzņēmējdarbības un vietējās ražošanas attīstība

nodarbinātības pieaugums

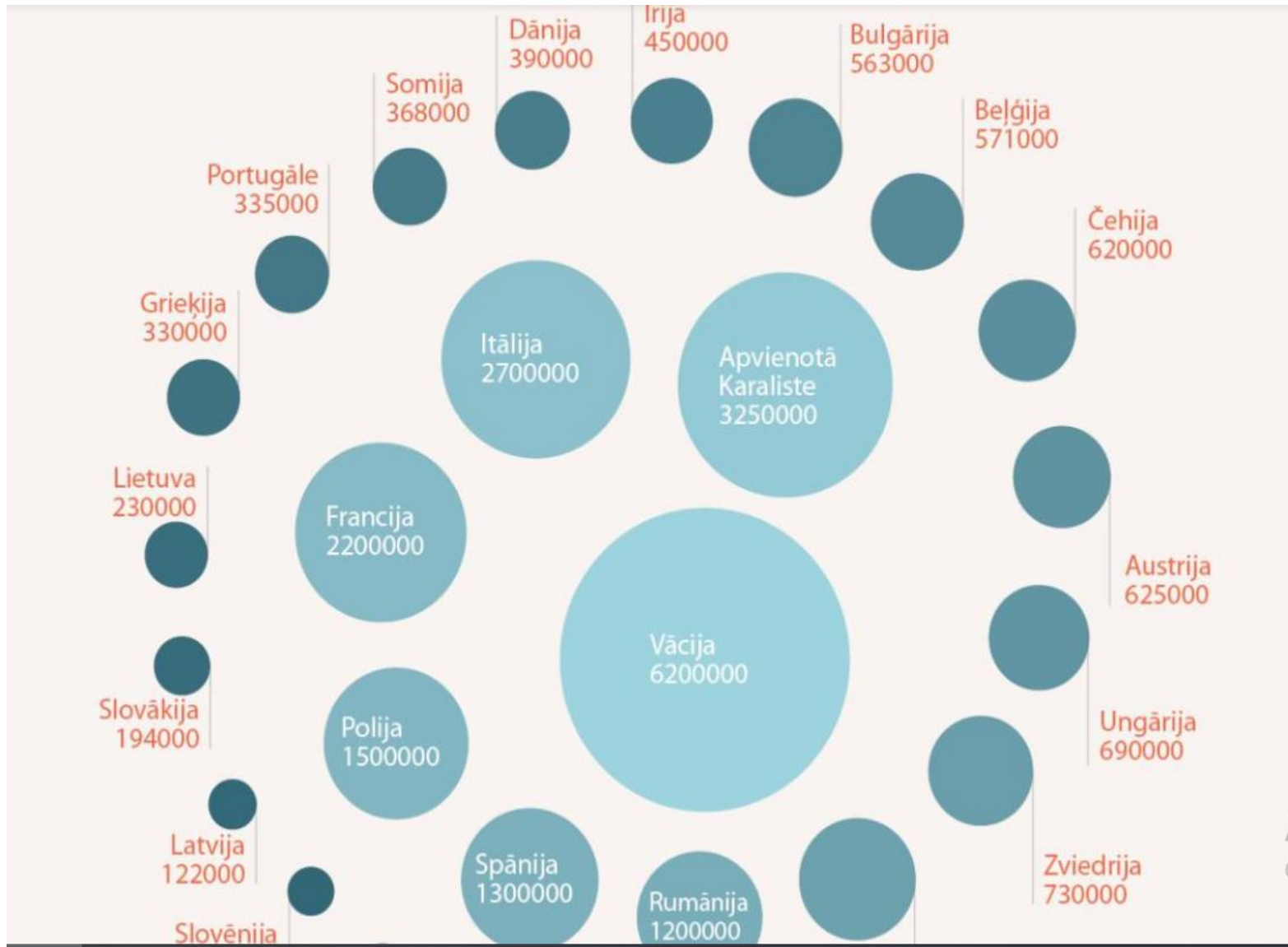
IKP pieaugums

ārvalstu valūtas ieplūde (lai varētu importēt citu valstu preces vai veikt ārvalstu maksājumus)

valsts atpazīstamība

ES tirdzniecības ar trešajām valstīm ietekme uz darba vietu skaitu

ES vidēji
eksports
nodrošina 1
no 7 darba
vietām

Nodarbības plāns

- Latvijas eksporta tirgi un Latvijas preču konkurētspēja ES un pasaulē
- Latvijas specializācijas iespējas un iekļaušanās globālajās vērtību ķēdēs
- Galvenie izaicinājumi eksporta tirgū Covid19 pandēmijas apstākļos
- Eksportu ierobežojošie faktori un riski nākotnē

Latvijas eksporta tirgi

Eksports (EX) ir iekšzemē saražoto preču un pakalpojumu pārdošana ārvalstīm, ko pamatā nosaka ārvalstu ienākumi un pieprasījums pēc iekšzemē ražotām precēm un pakalpojumiem.

Preču eksporta kopapjomā tiek iekļautas šādas preču plūsmas:

- preces, kas izvestas realizēšanai ārvalstīs
- preces, kas izvestas pārstrādei ārvalstīs, uzņemoties saistības par to atpakaļieņemšanu
- importētās preces, kas pēc pārstrādes izvestas uz ārvalstīm
- reeksports jeb iekšzemes patēriņam importētās preces, kas izvestas atpakaļ uz ārvalstīm tās nemainot

Preču EX Latvijā veido ap **70%** no kopējā eksporta.

Latvijas eksporta tirgi

Pakalpojumu eksportā iekļauj:

- Pārvadājumus (transporta, kā arī pasta un kurjeru pakalpojumu EX)
- Tūrismu (ceļojumu pakalpojumu EX)
- Būvniecību
- Finanšu pakalpojumus
- ITK pakalpojumus
- citus saimnieciskās darbības pakalpojumus, ko var eksportēt

Pakalpojumu EX veido ap 30% no kopējā EX, kas ir vidēji 16% no Latvijas iekšzemes kopprodukta (IKP).

Uzņēmēji eksportējot savas preces un pakalpojumus uz ārvalstīm gūst jaunas zināšanas un idejas, lai attīstītu savu uzņēmējdarbību, radītu jaunas, labi apmaksātas darba vietas un maksātu nodokļus valsts budžetā. Tas veicina valsts IKP izaugsmi un veido nosacījumus iedzīvotāju dzīves līmeņa celšanai. Bez tam eksports nodrošina ārvalstu valūtas ieplūdi, kas nepieciešama, lai varētu importēt citu valstu preces vai veikt ārvalstu maksājumus.

Latvijas eksporta tirgi

Eksports ir viens no galvenajiem Latvijas tautsaimniecības attīstības dzinūļiem un tā izaugsme ir cieši saistīta ar ārējo pieprasījumu un galveno tirdzniecības partnervalstu ekonomiskās attīstības tempiem.

Eksports ir īpaši svarīgs tādās mazās valstīs kā Latvija, kur ir ierobežots iekšējais tirgus (neliels pieprasījums), tāpēc mazās valstīs, ar ierobežotiem resursiem parasti ir lielāks EX un IM īpatsvars attiecībā pret to IKP (to ekonomikas ir atvērtākas, kā arī daudz vairāk atkarīgas no ārējās tirdzniecības un arī jūtīgāk reaģē uz izmaiņām pasaules tirgū).

Latvijā EX veido ap 60% no IKP, kamēr pasaulē vidēji 26%.

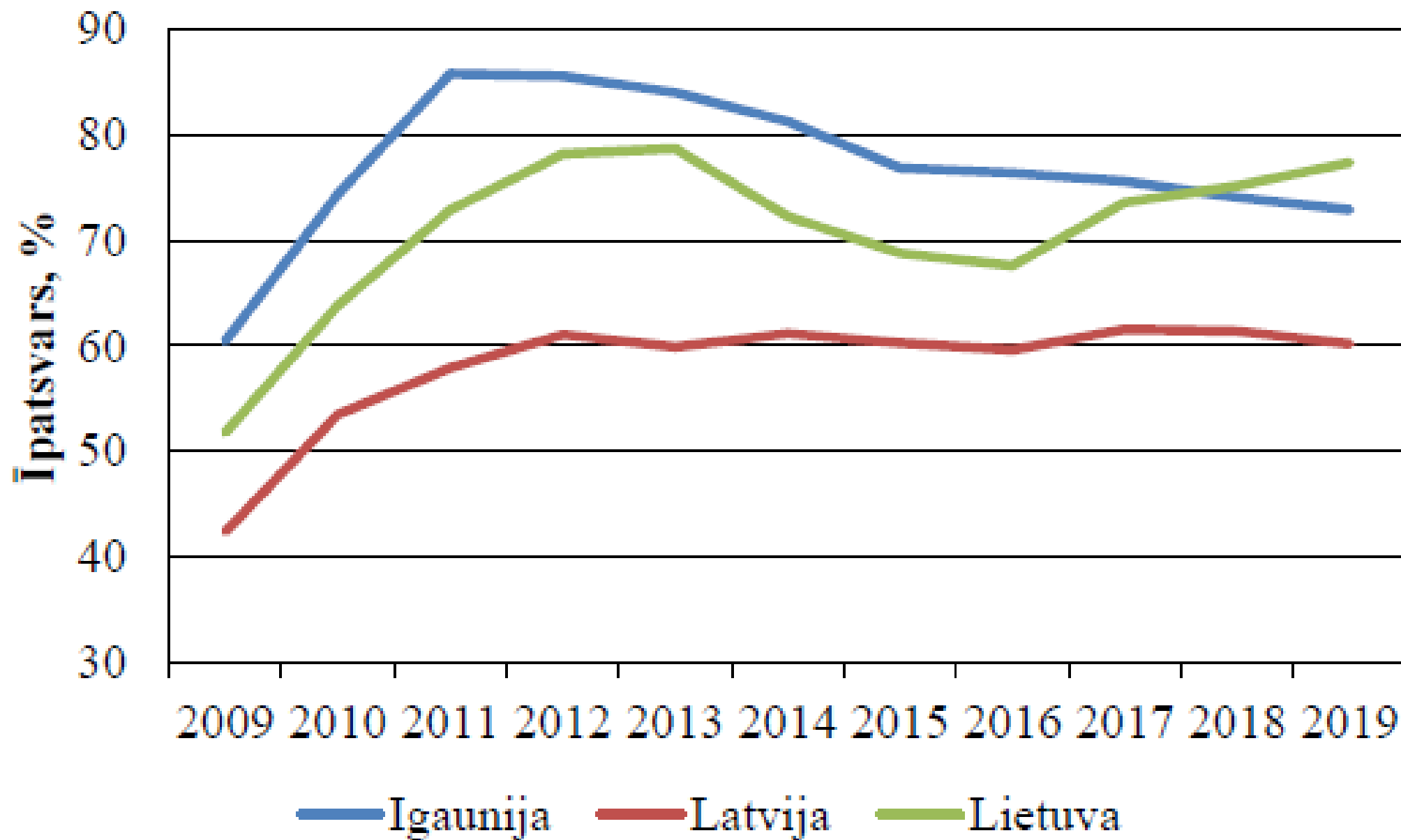
EX īpatsvars atsevišķu valstu IKP (%)

Luxembourg	2020	214.5
Hong Kong SAR, China	2020	176.7
Singapore	2020	176.2
San Marino	2019	164.0
Djibouti	2020	153.4
Malta	2020	140.6
Ireland	2020	131.1
Vietnam	2020	106.1
United Arab Emirates	2019	92.5

Avots: Pasaules banka, <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS>

Baltijas valstu preču un pakalpojumu eksporta īpatsvars IKP

Latvijas eksporta tirgi

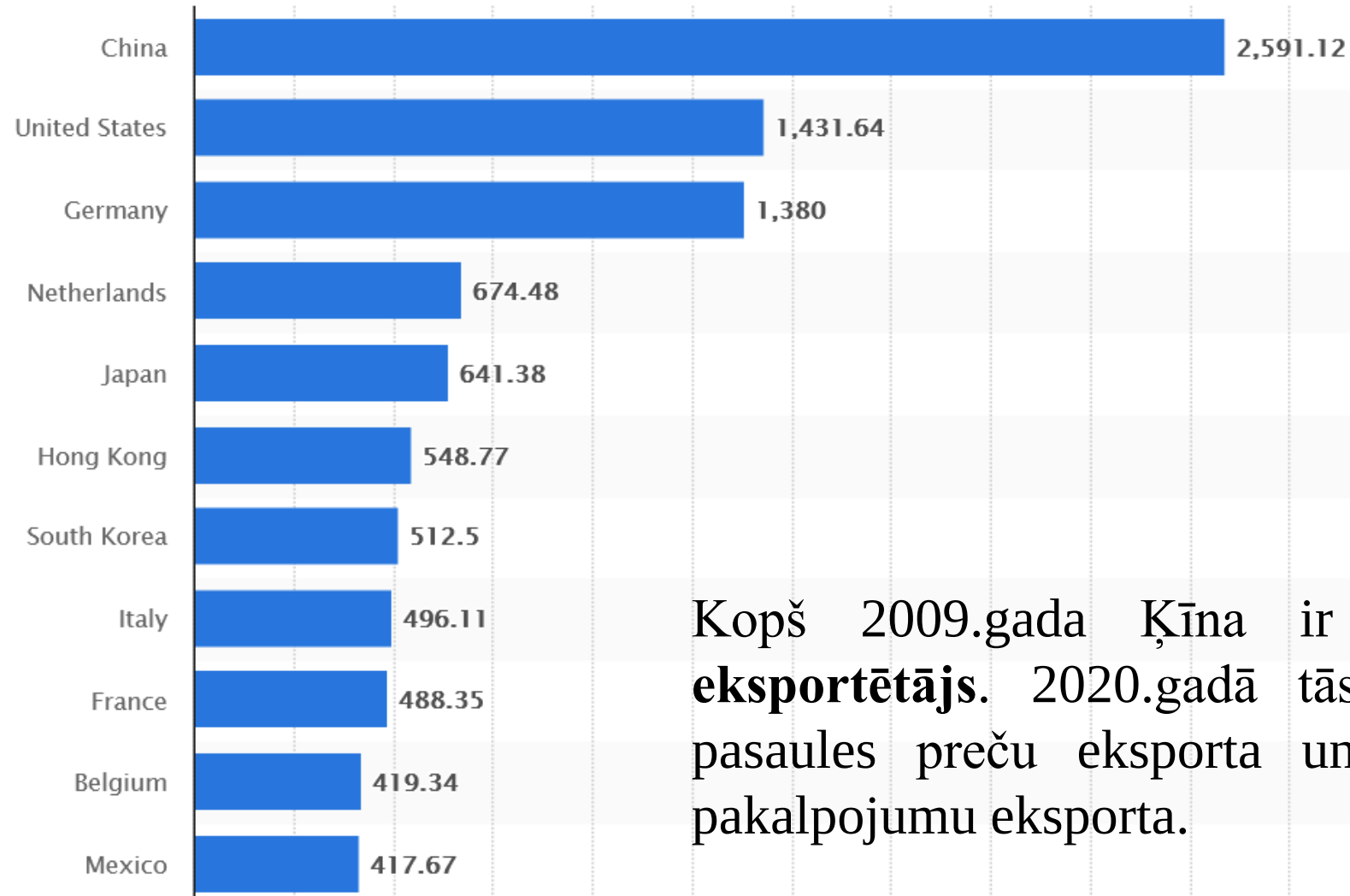
Statistika liecina, ka tirdzniecība parasti notiek starp valstīm ar līdzīgu ienākumu līmeni viena reģiona ietvaros (ģeogrāfiski tuvām valstīm).

60% of **Asia's** trade
is **intra-regional**

Pasaules lielākie eksportētāji 2020.gadā (miljardos ASV dolāru)

Kopš 2009.gada Ķīna ir lielākais pasaules preču eksportētājs. 2020.gadā tās EX veidoja jau 15% no pasaules preču eksporta un aptuveni 5% no pasaules pakalpojumu eksporta.

Eksporta attīstības tendences pasaulē

<https://unctad.org/topic/trade-analysis/chart-10-may-2021>

Latvijas eksporta tirgi

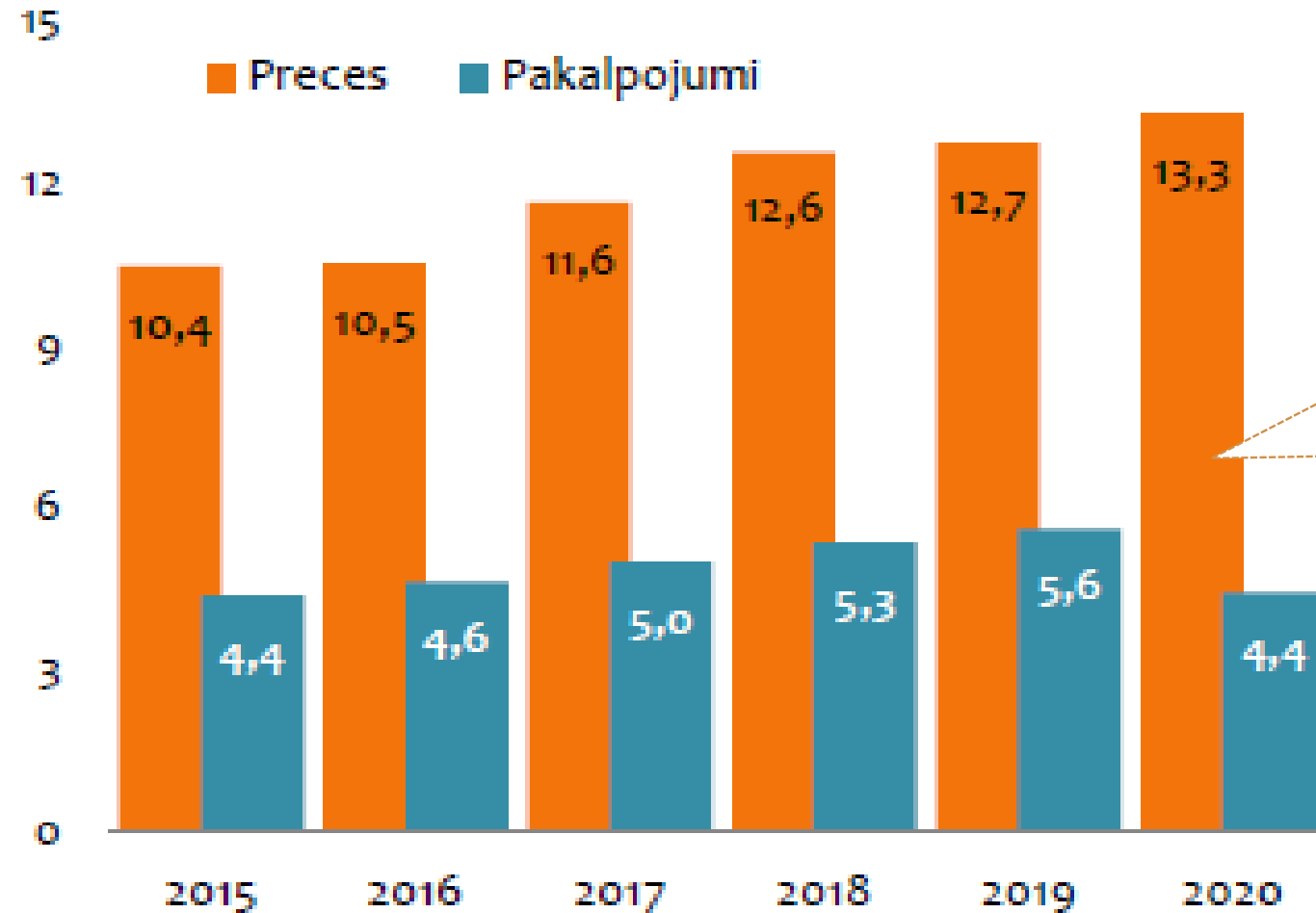

Latvijas galvenais un tradicionālais eksporta tirgus ir **ES valstis**.

Galvenie Latvijas eksporta partneri ir kaimiņvalstis Lietuva un Igaunija, kā arī Vācija un Lielbritānija.

Salīdzinoši nelielu daļu eksporta valstu struktūrā ieņem NVS un citas trešās valstis. Eksporta īpatsvars uz strauji augošām ekonomikām, piemēram, Ķīnu un Indiju, ir neliels, tāpēc tālākai eksporta attīstībai nepieciešams orientēties ne tikai uz tradicionālajiem un ģeogrāfiski tuviem reģioniem, bet arī lieliem un potenciāli augošiem tirgiem, kas interesanti Latvijas uzņēmējiem, kā arī uz tirgiem, kuros vērojams pieprasījums pēc Latvijas piedāvātajām iespējām (tirgus nišas).

Preču un pakalpojumu eksporta dinamika no 2015.- 2020.gadam (faktiskajās cenās, mljrd. eiro)

2020.gadā,
neskatoties
uz Covid-19,
preču
eksporta
vērtība
sastādīja
13,3 mljrd.
EUR, kas ir
līdz šim
augstākā
eksporta
vērtība

Preču un pakalpojumu eksporta dinamika no 2015.-2020.gadam

2015.-2018.gadā eksporta pieaugumu pamatā noteica ārējais pieprasījums, savukārt cenu konkurētspējas loma eksporta pieaugumā bija mazāka vai pat negatīva. 2017.-2018.gadā preču eksporta attīstību pozitīvi ietekmēja **eksporta cenu izmaiņas** (faktiskajās cenās eksports pieauga vidēji par aptuveni 10% ik gadu).

2019.gads Latvijas eksportētājiem bijis izaicinājumu pilns, jo ārējā pieprasījuma sašaurināšanās, nenoteiktība saistībā ar Lielbritānijas izstāšanos no ES, koksnes cenu kritums pasaules tirgos un reeksporta apjomu samazinājums bremzēja Latvijas preču eksporta attīstību. Preču eksports balansēja uz krituma robežas visa gada garumā, taču kopumā tomēr tā bija lielāka nekā 2018.gadā.

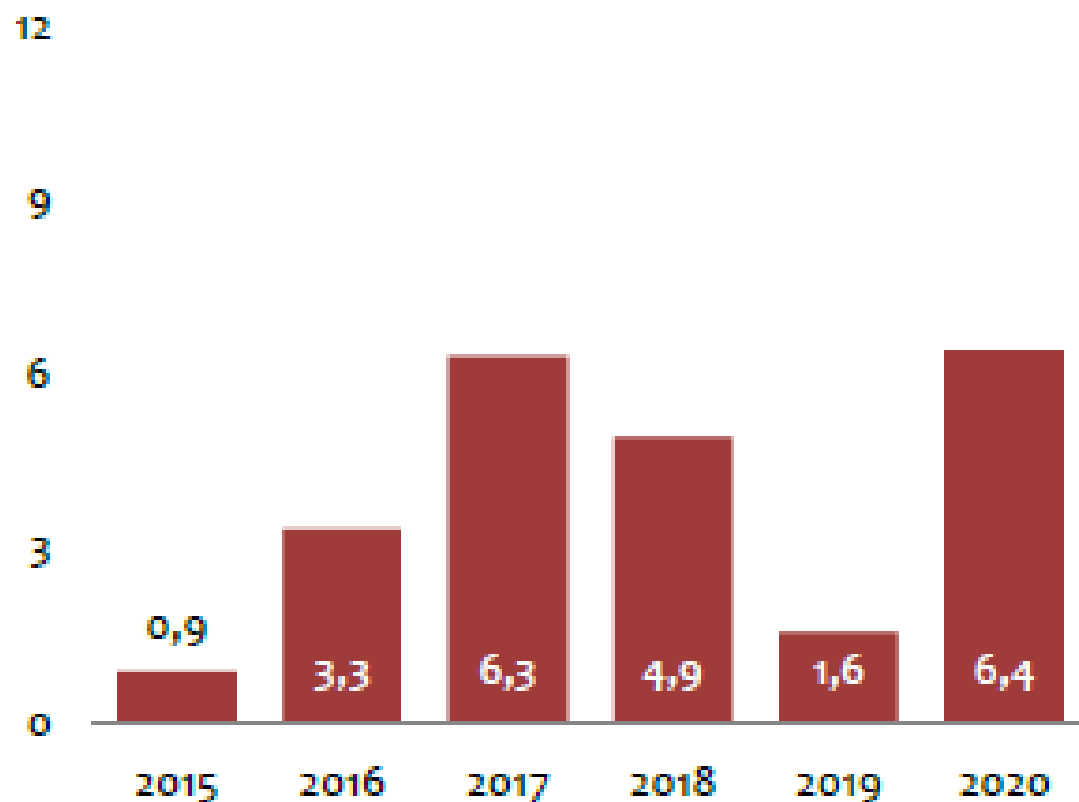
Savukārt 2020.gadā, Covid-19 izplatības ietekmē, strauji saruka ārējais pieprasījums, ko daļēji kompensēja konkurētspējas pieaugums atsevišķās nozarēs. Preču EX, neskatoties uz Covid-19 ierobežojumiem turpināja palielināties, kamēr pakalpojumu EX samazinājās par vairāk kā 20%.

Preču un pakalpojumu eksporta dinamika no 2015.-2020.gadam

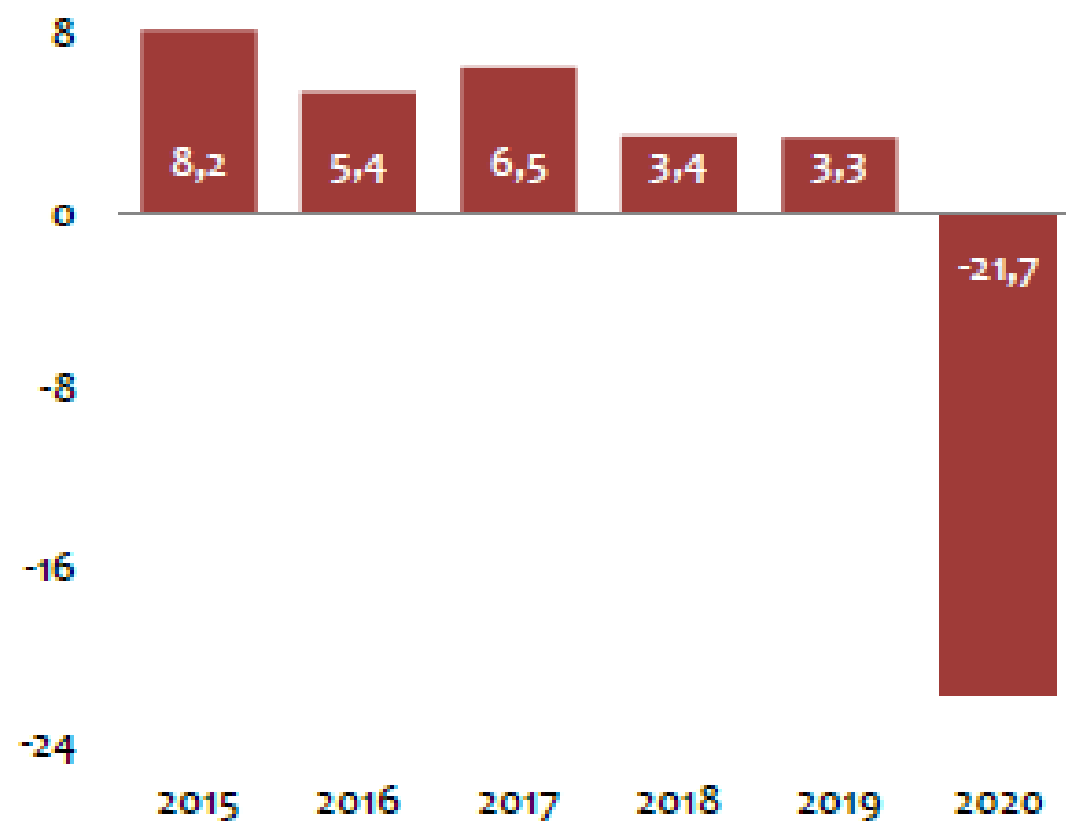
Preču eksporta dinamika

(izmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu, %)

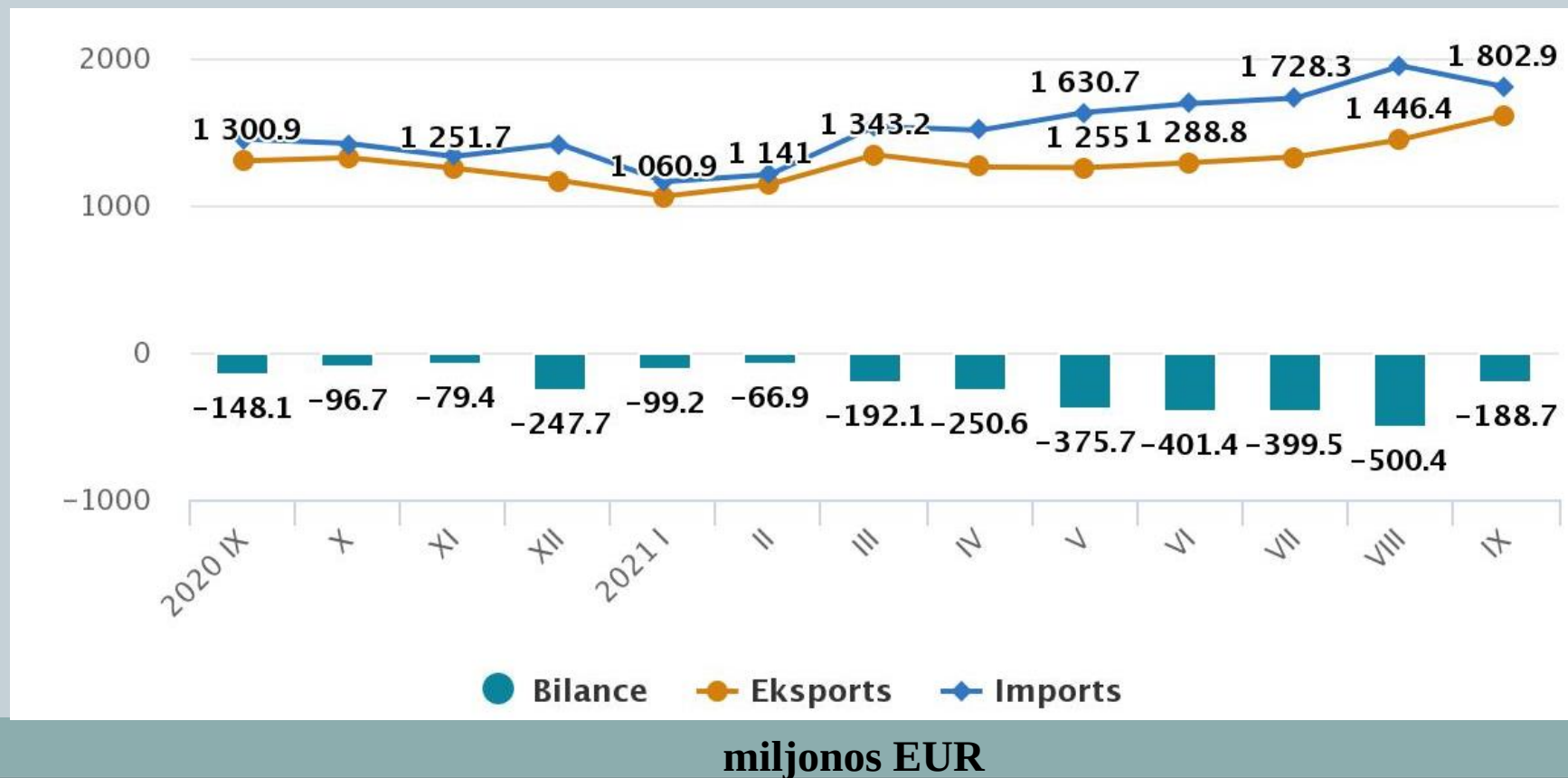
Pakalpojumu eksporta dinamika

(izmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu, %)

Preču un pakalpojumu eksporta dinamika 2021.gadā

2021.gada deviņos mēnešos Latvijas eksporta vērtība veidoja **11,74 miljardus eiro**, kas ir par 2,18 miljardiem eiro jeb 22,8 % vairāk nekā 2020.gada atbilstošajā periodā.

Svarīgākie partneri Latvijas eksportā 2021. gada septembrī

(procentos no kopapjoma)

2021.gada septembrī **ES valstu** īpatsvars salīdzinājumā ar 2020.gada septembri kopējā eksporta vērtībā palielinājās par 2,4 procentpunktiem, savukārt **NVS valstu** īpatsvars eksportā samazinājās par 3,4 procentpunktiem.

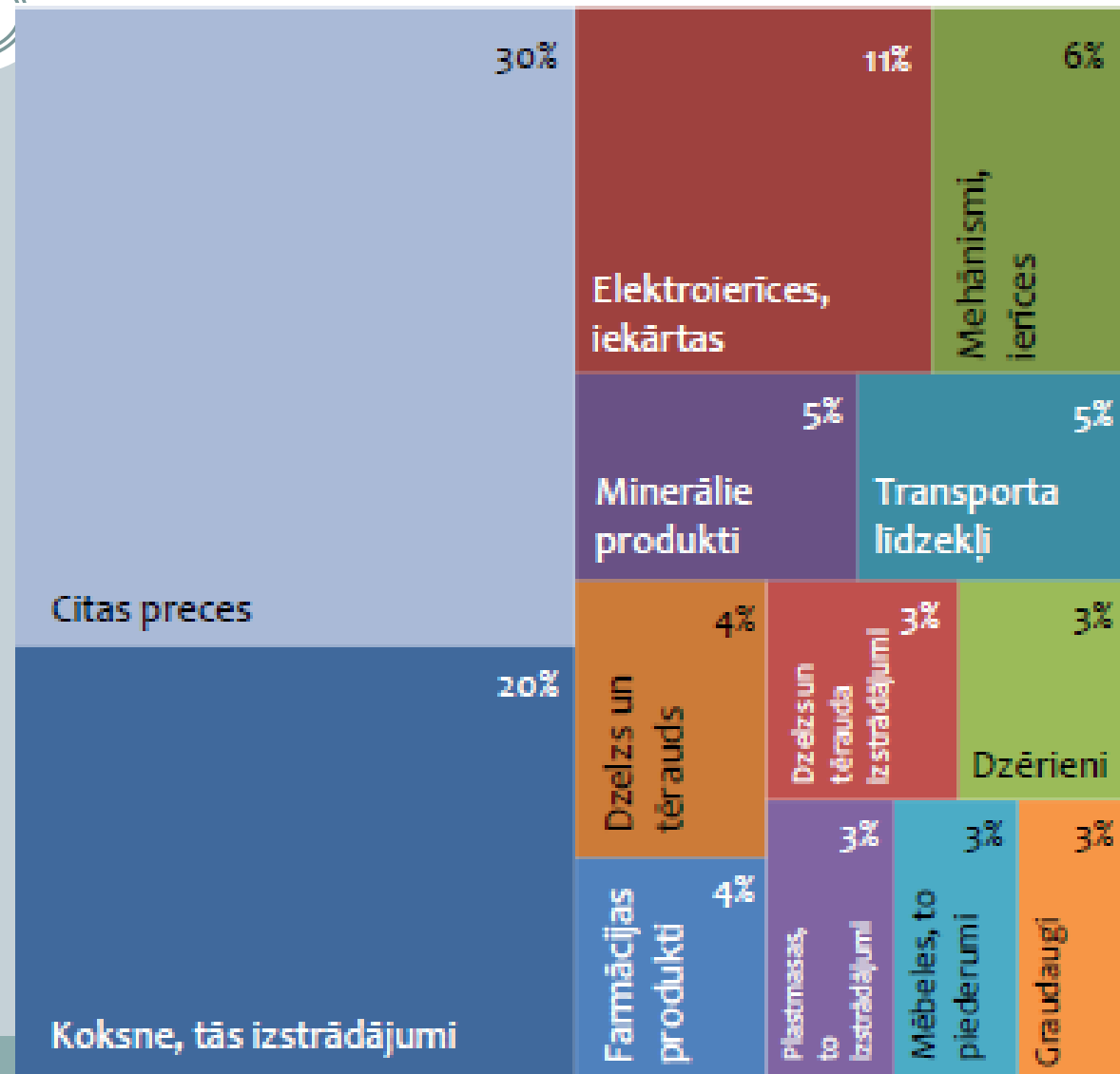
Galvenās Latvijas EX preces

Galvenās Latvijas EX preces

Galvenās preču grupas Latvijas EX ir **lauksaimniecības un pārtikas produkti**, kā arī **koksne un tās izstrādājumi**, kas kopumā veido apmēram pusi no visa preču EX.

Koks, koka izstrādājumi un kokogle visvairāk tiek eksportēti uz Apvienoto Karalisti, Igauniju un Zviedriju, savukārt lauksaimniecības un pārtikas preces uz Igauniju, Krieviju un Vāciju.

Svarīgākās preces Latvijas eksportā 2021.gada septembrī

	Tūkst. eiro	% no kopapjoma	Pārmaiņas % pret		
			2020. g. septembri	2021. g. augustu	iepriekšējo 12 mēnešu vidējo
Pavisam	1 614 185	100	24,1	11,6	27,7
koks un tā izstrādājumi, kokogle	310 979	19,3	84,3	6,8	32,2
elektroierīces un elektroiekārtas	158 663	9,8	-3,2	19,3	9,7
graudaugu produkti	131 216	8,1	2,4	94,8	2,4 reizes
minerālais kurināmais, nafta un tās pārstrādes produkti	88 996	5,5	2,2 reizes	31,3	61,8
mehānismi un mehāniskās ierīces	83 672	5,2	3,1	3,7	9,2
dzelzs un tērauds	76 503	4,7	91,2	42,9	60,7
sauszemes transporta līdzekļi, to daļas	60 583	3,8	23,5	8,1	7,3
dzelzs un tērauda izstrādājumi	57 770	3,6	27,6	15,9	37,3
alkoholiskie un bezalkoholiskie dzērieni	54 618	3,4	-11,1	17,2	13,1
farmācijas produkti	48 206	3,0	27,4	5,4	11,6

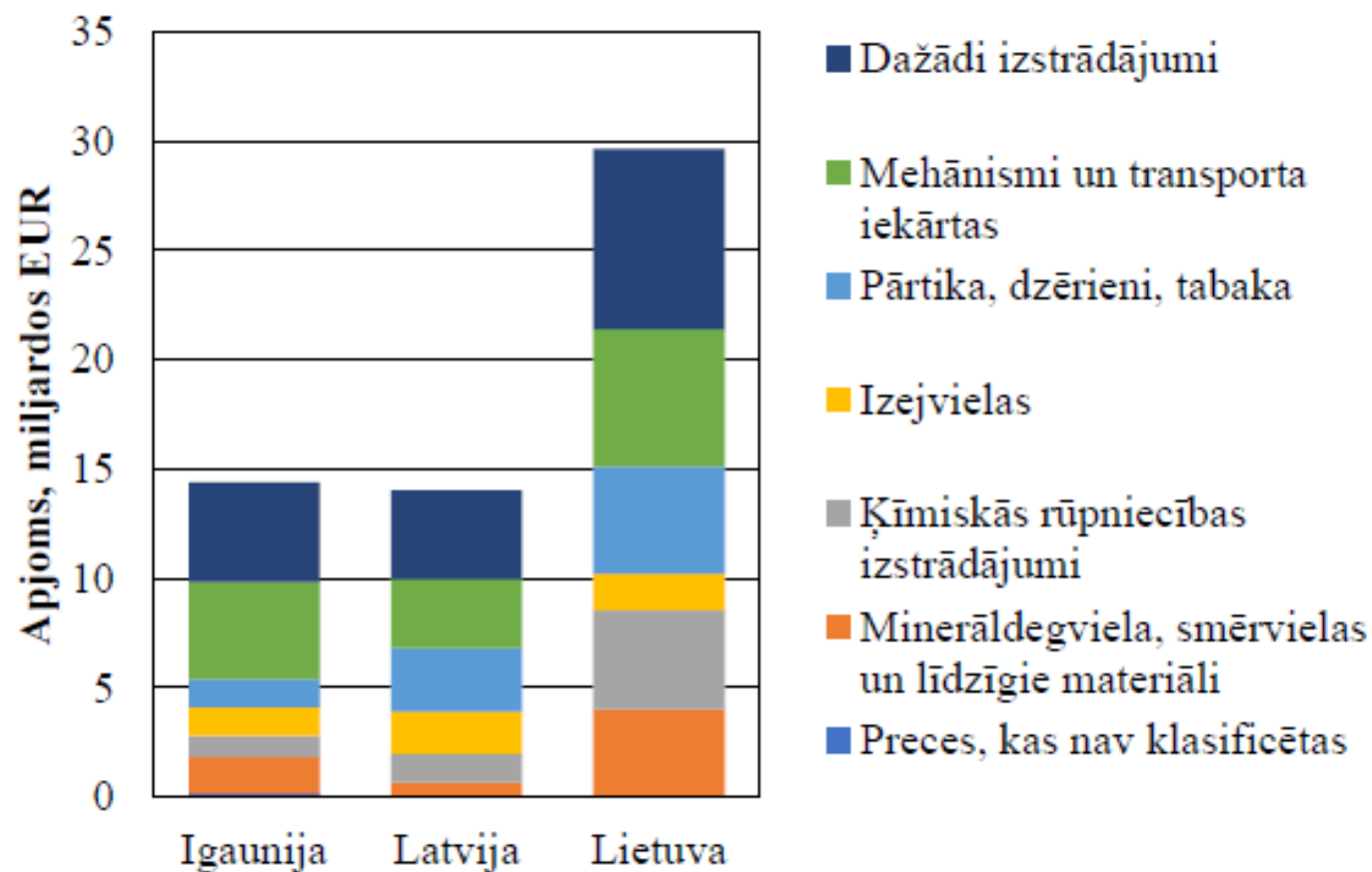
Eksporta attīstība Latvijā pēdējo 10 gadu laikā

Latvijas preču eksporta struktūra pa preču grupām ir visai nozīmīga no tautsaimniecības attīstības perspektīvu viedokļa. Tā ne tikai rāda šodienas sniegumu, bet ļauj paredzēt, kādu preču eksports turpmāk būtu jāstimulē, jo valsts rīcībā ir dažādas ekonomiskās sviras, ar kuru palīdzību var mērķtiecīgi ietekmēt eksporta struktūru, lai kāpinātu Latvijas ražīgo potenciālu.

Diemžēl Latvijas EX struktūrā dominē preces ar zemu pievienoto vērtību (l/s preces, pārtika un koksne) un tā nav būtiski mainījusies pēdējo 10 gadu laikā, lai gan lēnām pieaug augsto tehnoloģiju jomas produktu īpatsvars kopējā EX (no 2015. līdz 2019.gadam eksporta vērtība augsto tehnoloģiju jomā palielinājās no 1201 milj. eiro līdz 1489 milj. EUR).

Baltijas valstu EX struktūras salīdzinājums 2019.gadā

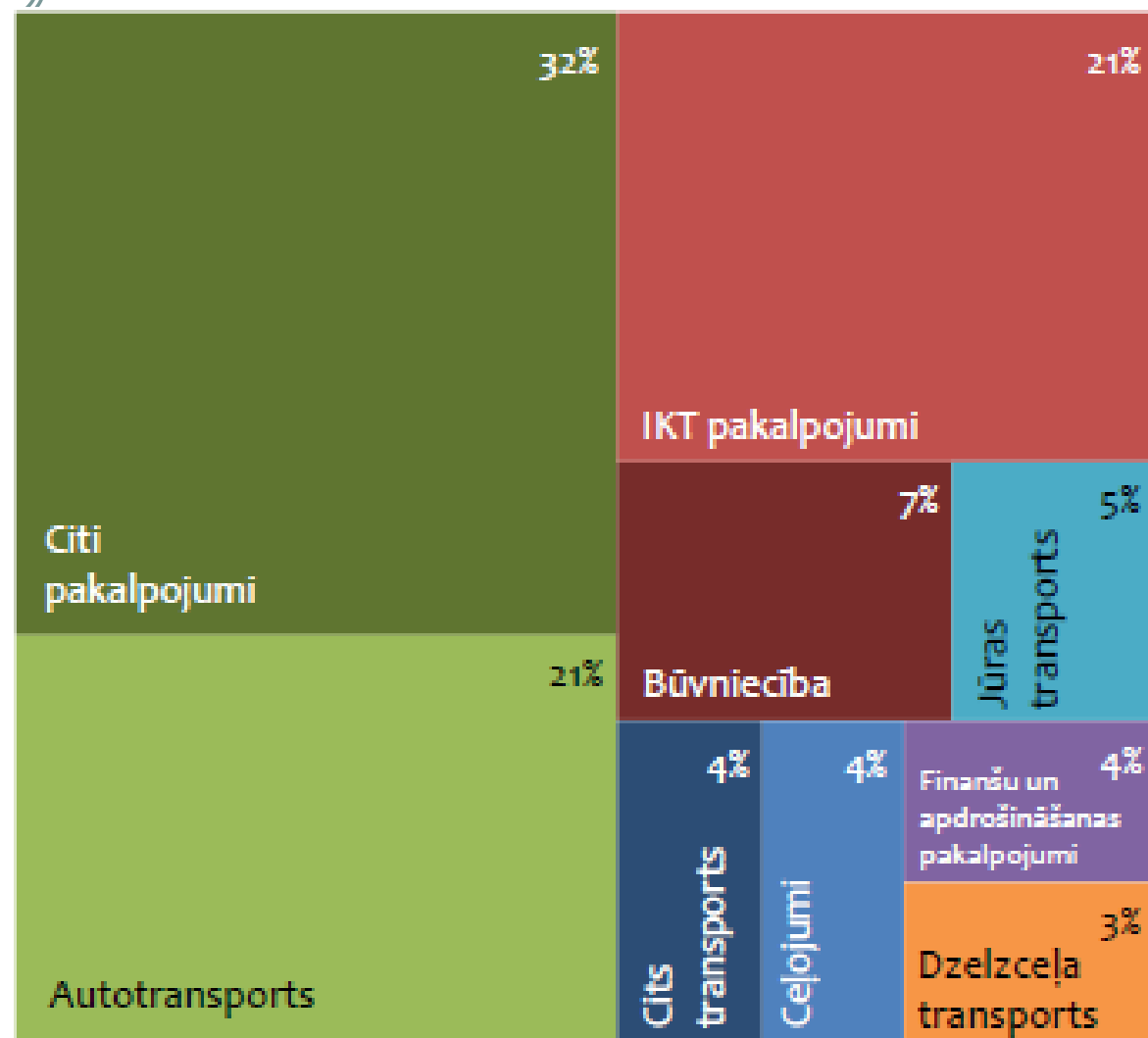
2019.gadā visu trīs Baltijas valstu preču eksporta nozīmīgākā preču grupa bija dažādi izstrādājumi, kas sevī ietver metālus, tekstilizstrādājumus (dzija, audumi) un, protams, koka izstrādājumus. Šī preču grupa veidojas 32% no Igaunijas preču eksporta, 29% no Latvijas preču eksporta un 28% no Lietuvas preču eksporta vērtības.

Laika periodā no 2009.-2019. gadam vidēji 17% no Latvijas EX ieņēmumiem bija saistīti ar meža nozares produkciju. Galvenais Latvijas eksporta produkts ir **zāģmateriāli** jeb dēļi.

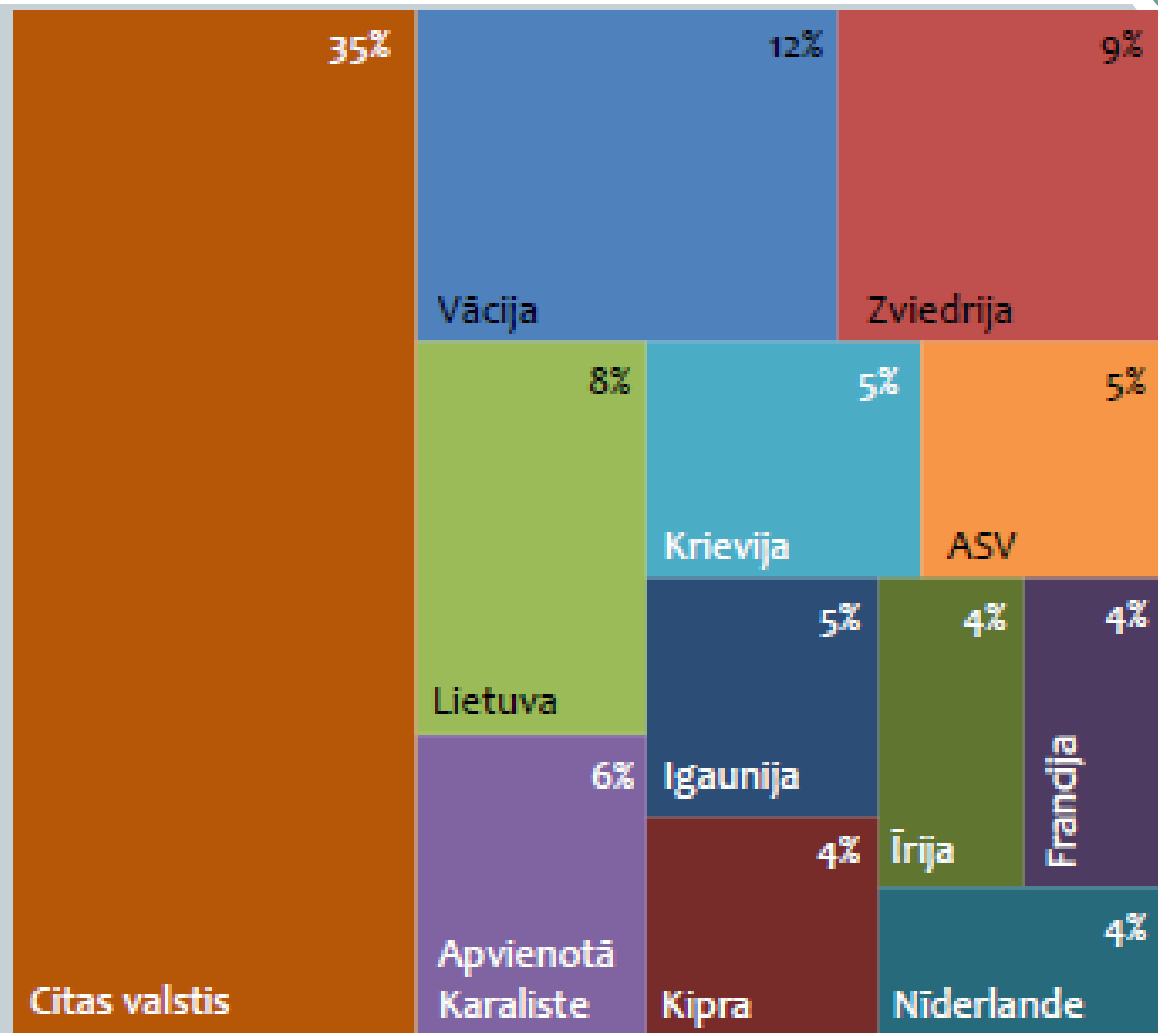
Pakalpojumu EX dinamika

Pakalpojumu EX tradicionāli (līdz 2019. gadam) aptuveni 40% no kopējā pakalpojumu eksporta sastādīja ienākumi no **pārvadājumiem** un transporta pakalpojumiem, taču šobrīd situācija ir mainījusies, jo pēdējie divi gadi pārvadājumu eksportam nav bijuši veiksmīgi.

2020.gadā Covid-19 ietekmē ievērojami samazinājās transporta pakalpojumu eksports, īpaši – gaisa transportā, kā arī ceļojumu pakalpojumu eksports, bet pieauga būvniecības un citu saimniecisko pakalpojumu eksports.

Svarīgākie pakalpojumu EX partneri

Pakalpojumu eksportā pa valstu grupām arvien lielāku īpatsvaru veido eksports uz ES valstīm.

Vērā ņemamu daļu sastāda pakalpojumu eksports uz NVS valstīm, kas pārsvarā saistīts ar tranzītpakalpojumiem. Tomēr pakalpojumu eksporta īpatsvaram uz NVS valstīm pēdējo gadu laikā ir samazinoša tendence.

Nozīmīgākie Latvijas tirdzniecības partneri 2021.gadā

Importā

1. Lietuva
2. Vācija
3. Polija
4. Krievija
5. Igaunija

Eksportā

1. Lietuva
2. Igaunija
3. Apvienotā Karaliste
4. Vācija
5. Krievija

Gan EX, gan IM nozīmīgākais Latvijas tirdzniecības partneris ir kaimiņvalsts **Lietuva**

Latvijas preču konkurētspēja ES un pasaulē

Kā var novērtēt Latvijas preču konkurētspēju ārējos tirgos???

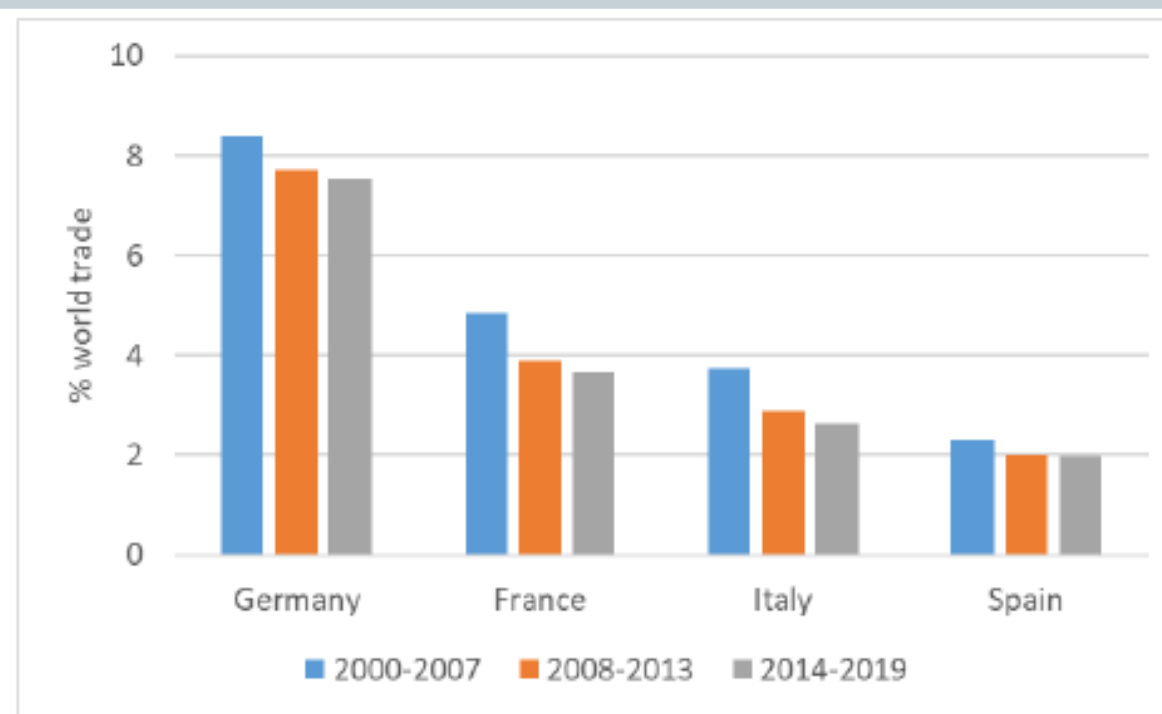
Valsts eksporta konkurētspēja galvenokārt ir atkarīgi no diviem faktoriem - pieprasījuma palielināšanās pēc tās produktiem dažādos tirgos un spējas tos piegādāt par konkurētspējīgām cenām. EX konkurētspēju raksturo:

1. EX tirgus daļa pasaules kopējā EX un tās izmaiņas
2. EX sarežģītība un dažādība
3. Valsts eksporta svars
4. Salīdzinošo priekšrocību (RCA) indekss

ES lielāko valstu eksporta tirgus daļas (%)

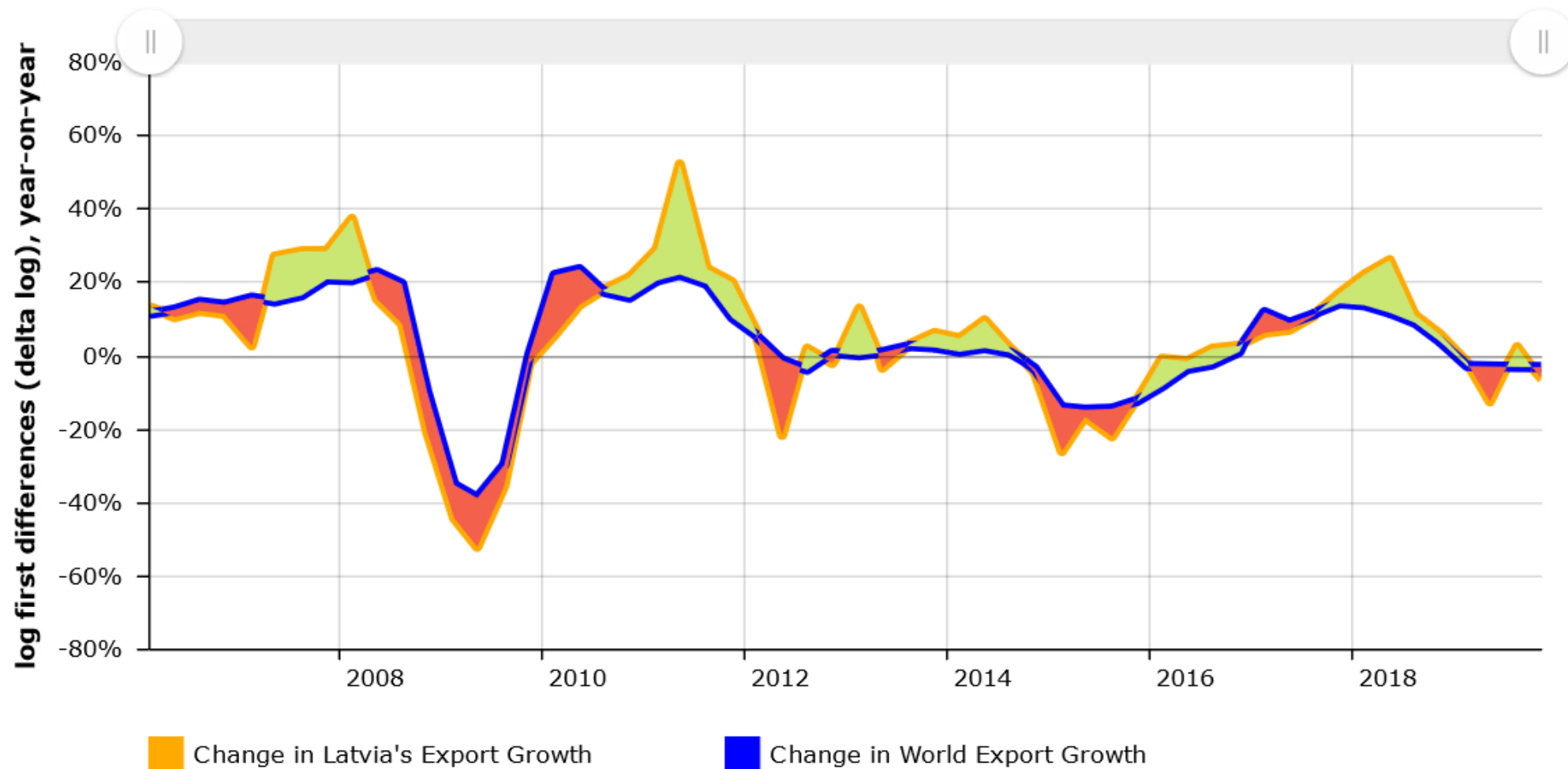
Baltijas valstu eksports kopējā pasaules eksportā sastāda aptuveni **0,35%** (Latvijas 0,09%). Lielākie eksportētāji ES ir Vācija, Francija, Itālija un Spānija, kuru kopējais EX sastāda tikpat, cik Ķīnas.

Tomēr Latvijas sniegums eksporta ziņā atpaliek no abu kaimiņvalstu rādītājiem. Gan eksporta apjoms, gan EX īpatsvars IKP Latvijā ir vismazākais Baltijas valstīs. Arī tirdzniecības bilances deficīts (IM pārsvars pār EX) no 2009.-2019. gadam vairums gadu lielāks bija tieši Latvijai.

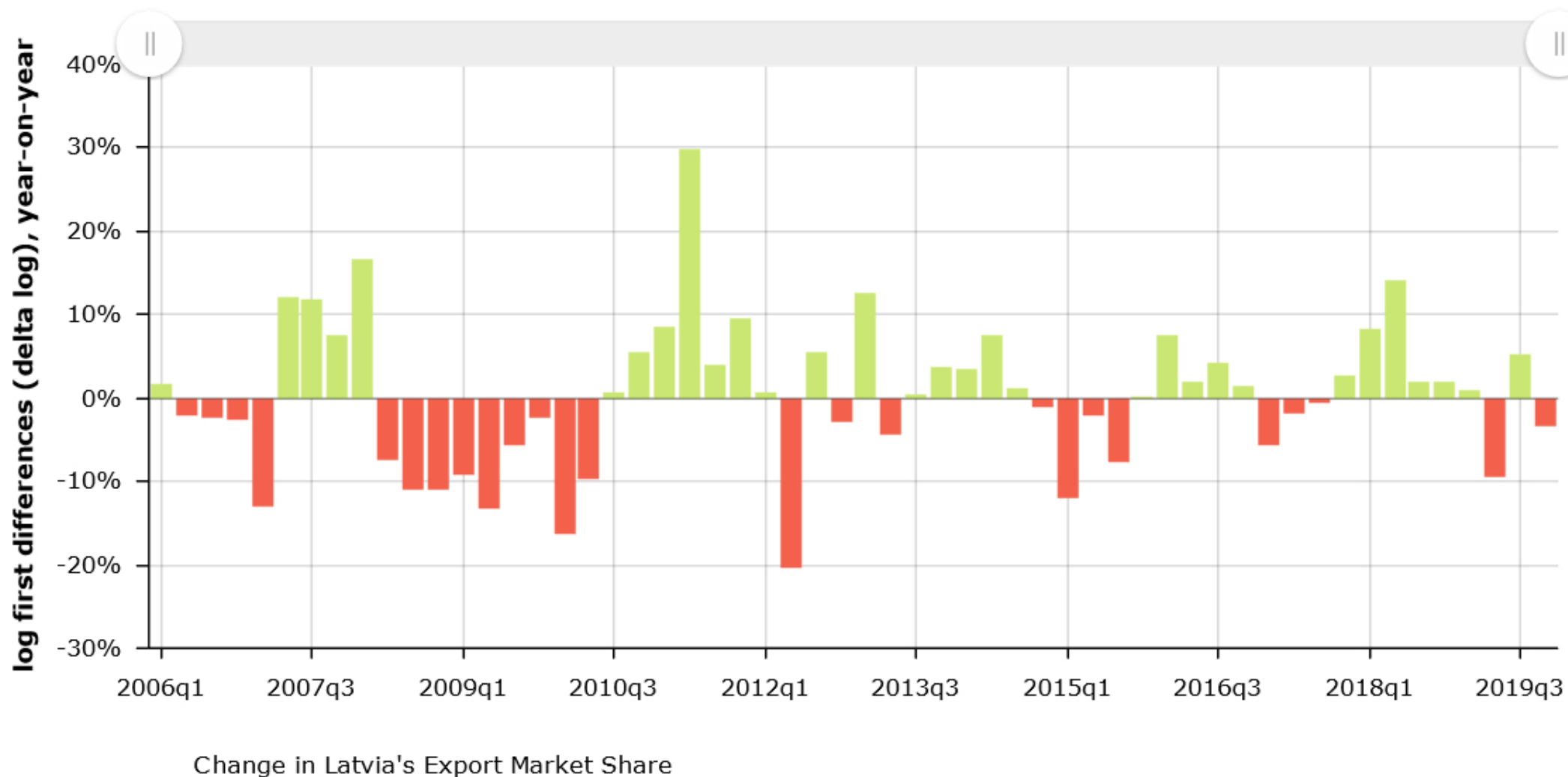

Data source: Eurostat.

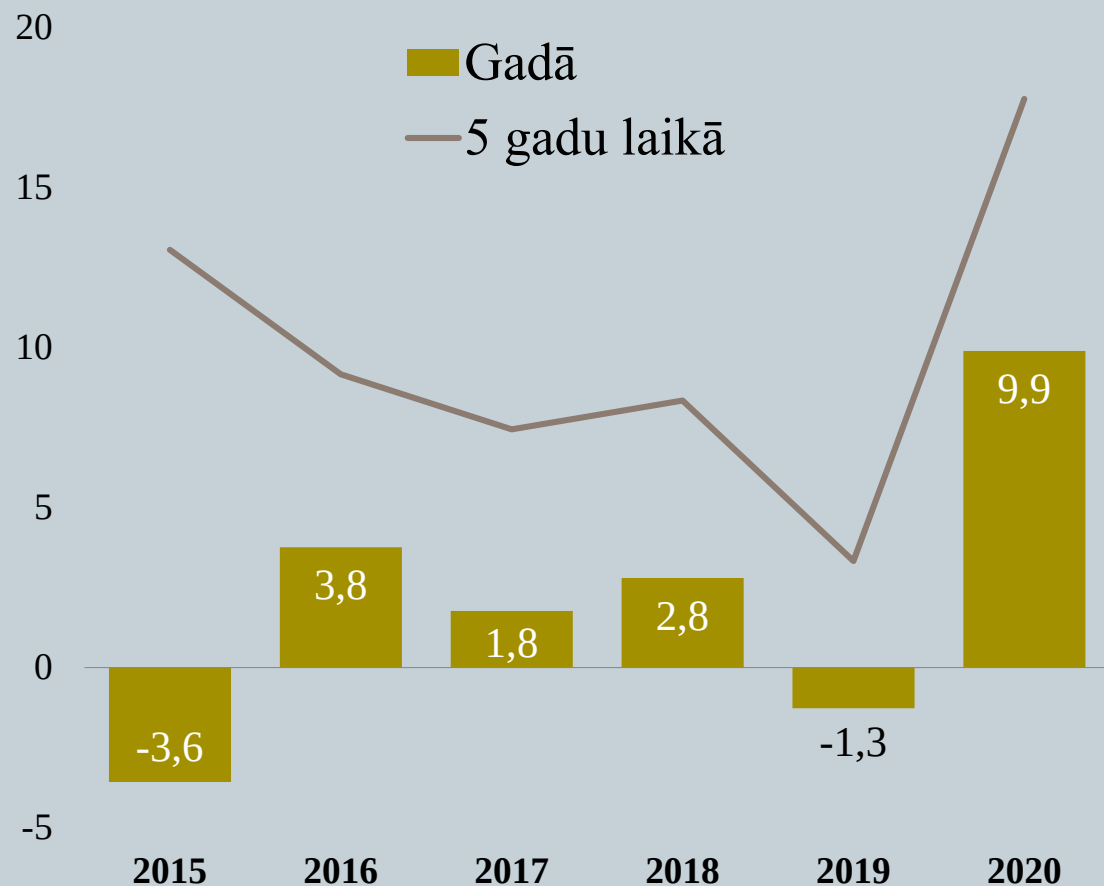
Eksporta izmaiņas salīdzinājumā ar pasaules eksportu

EX tirgus daļas izmaiņas pa ceturkšņiem

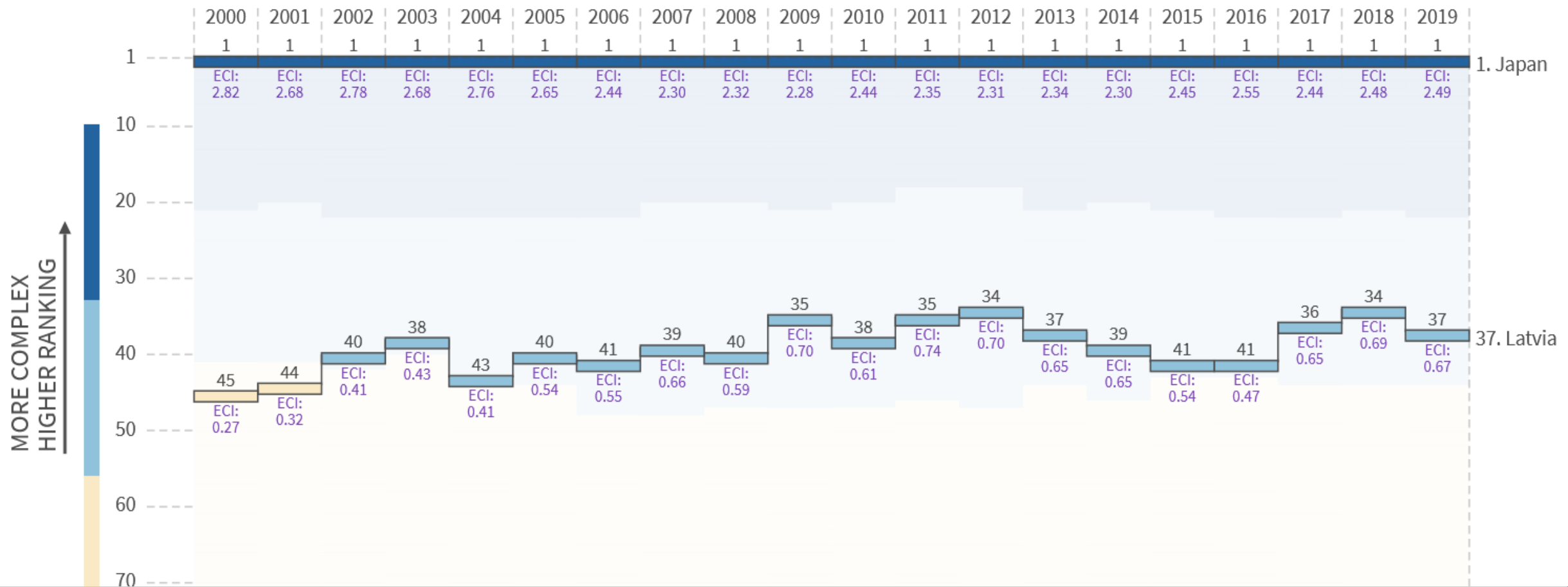

Eksporta tirgus daļa pasaules eksportā (izmaiņas procentos)

Kopš 2016.gada Latvijas eksporta daļai pasaules tirgū ir tendence pieaug, kas liecina ka Latvijas uzņēmēji saglabāja konkurētspēju, neraugoties uz strauju darbaspēka izmaksu pieaugumu. Izņēmums bija 2019.gads, kad Latvijas eksporta izaugsmes tempi bija zemāki nekā vidēji pasaulē.

Ekonomiskās (EX) sarežģītības indekss

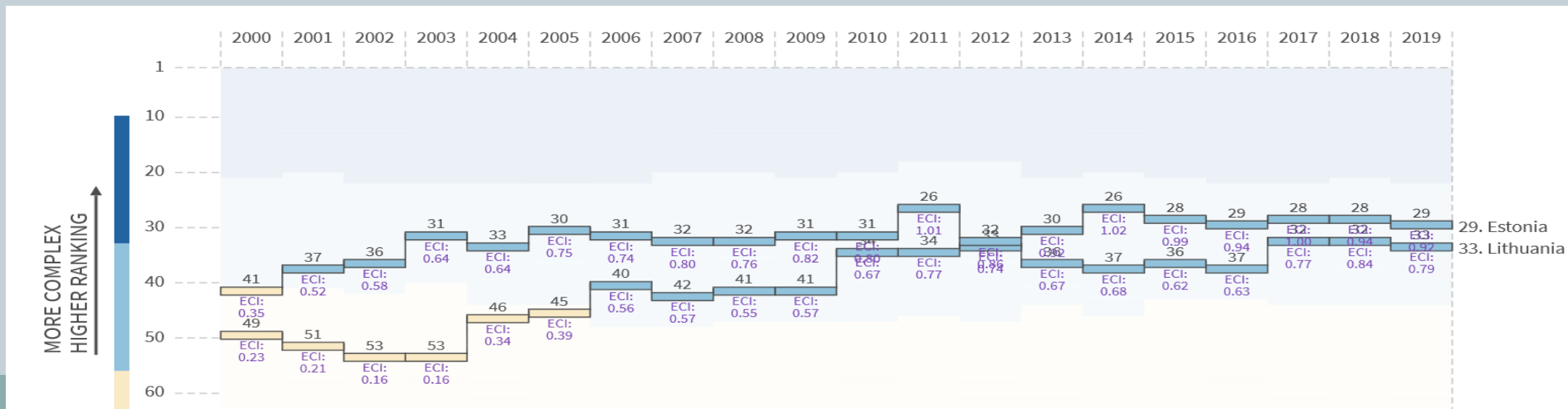

Avots: <https://atlas.cid.harvard.edu/rankings>

Ekonomiskās (EX) sarežģītības indekss

Latvija pēc eksporta ekonomiskās sarežģītības 2019.gadā ieņēma 37.vietu pasaulē no 133 valstīm. Laika gaitā Latvijas sarežģītības uzlabošanās ir veicinājusi eksporta dažādošana. Kopš 2003.gada Latvija ir pievienojusi 65 jaunus produktus, kas ir arvien sarežģītāki.

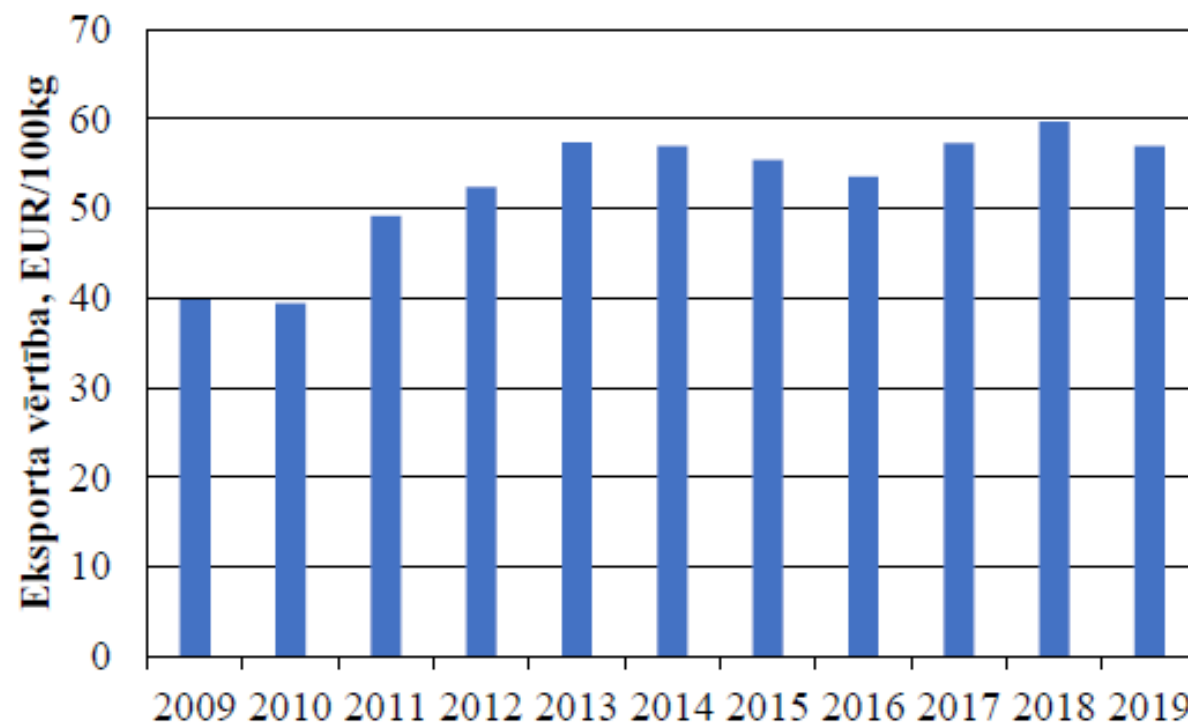
Lietuva šajā reitingā 2019.gadā ieņēma 33.vietu, savukārt Igaunija 29.vietā.

Valsts eksporta svars

Valsts eksporta svars, ko izsaka naudas vienībās uz 100 kg parāda, cik komplekss un sarežģīts ir tās eksports, proti, cik daudz vērtības tam pievienots valsts iekšienē.

Latvijas uzrādītā 100 kg eksporta vērtība ievērojami atpaliek no citu ES valstu, kā arī kaimiņvalstu Lietuvas un Igaunijas demonstrētā. Lai uzlabotu šo situāciju, nepieciešami inovatīvi produkti, tas ir, nepieciešams sākt ražot sarežģītākas un augstākas pievienotās vērtības eksporta preces.

Salīdzinošo priekšrocību (RCA) indekss

RCA indekss parāda attiecību starp valsts eksportu **konkrētā preču kategorijā** un tās daļu kopējā preču eksportā.

Indeksu var interpretēt arī kā daļu no kādas konkrētas valstu grupas, (piemēram, Baltijas valstu vai ES valstu), nevis tikai kā daļu uz kopējā pasaules eksporta fona.

Ja RCA **indekss** > 0 , tad produktam ir konkurences priekšrocība, jo lielāka vērtība ir, jo acīmredzamākas ir tā konkurētspējas priekšrocības.

Latvijas Top 5 eksporta konkurētspējīgākās preces pasaulē pēc RCA indeksa vērtības 2019.gadā

	Kods	Preču grupas nosaukums	Latvijas RCA pasaulē	Lietuvas RCA pasaulē	Igaunijas RCA pasaulē
Latvijas konkurēt- spējīgākās eksporta preču grupas	'44	Koksne un tās izstrādājumi	24,13	5,15	14,05
	'22	Alkoholiskie un bezalkoholiskie dzērieni; etiķis	7,76	1,99	1,55
	'10	Graudaugu kultūras	6,80	4,23	2,22
	'49	Poligrāfijas rūpniecības izstrādājumi; rokraksti u.c.	5,25	1,93	3,16
	'04	Piens un piena produkti; olas; dabīgais medus	4,71	4,14	2,89

Latvijas Top 5 eksporta konkurētspējīgākās preces Baltijā pēc RCA indeksa vērtības 2019.gadā

	Kods	Preču grupas nosaukums	Latvijas RCA Baltijā	Lietuvas RCA Baltijā	Igaunijas RCA Baltijā
Latvijas konkurēt- spējīgākās eksporta preču grupas	'14	Citur neminēti augu izcelsmes produkti, materiāli pīšanai	3,39	0,38	0,16
	'66	Lietussargi, saulesargi, spieķi un tml. preces	2,86	0,61	0,18
	'22	Alkoholiskie un bezalkoholiskie dzērieni; etiķis	2,45	0,63	0,49
	'25	Sāls, sērs, zemes un akmens; kaļķi un cements	2,07	0,70	0,68
	'44	Koksne un tās izstrādājumi	2,06	0,44	1,20

Gan pasaules, gan Baltijas tirgū Latvijai ir konkurētspējas priekšrocības koksnes un tās izstrādājumu, kā arī alkoholisko un bezalkoholisko dzērienu eksportā

Konkurētspējas paaugstināšanas iespējas

Konkurētspēju **ārējā tirgū** var uzlabot:

- mazinot izmaksas relatīvi pret tirdzniecības partneru izmaksām,
- un/ vai īstenojot „gudrāku” ražošanu.

Pirmo iespēju var panākt devalvējot nacionālo valūtu vai samazinot vietējās izmaksas, ko mēdz saukt arī par iekšējo devalvāciju (kas zemas globālas inflācijas apstākļos parasti nozīmē deflāciju).

Lai īstenotu **otro iespēju**, jāveic ekonomikas strukturāla pārkārtošana, uzlabojot institucionālo ietvaru un palielinot produktivitāti. Svarīgi ir arī veicināt augsto tehnoloģiju preču (Hi-Tec) un zināšanu ietilpīgu pakalpojumu eksporta īpatsvara pieaugumu kopējā eksporta apjomā, jo tie sniedz lielākus ienākumus un veicina inovācijās balstītu sektoru attīstību, kā arī tradicionālo nozaru (l/s, pārtikas rūpniecības, kokapstrādes u.c.) transformāciju uz augstāku pievienoto vērtību preču un pakalpojumu ražošanu.

LATVIJAS VĀJĀS PUSES

Nelabvēlīga tautsaimniecības nozaru struktūra (zems rūpniecības u.c. tirgojamo nozaru īpatsvars)

Zems inovatīvo uzņēmumu skaits

Zema produktivitāte (darba ražīgums)

Liels produkcijas ar zemu pievienotās vērtības īpatsvars IKP

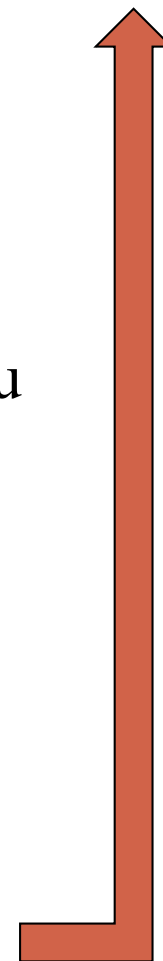
Zems ieguldījumu apjoms zinātnes un pētniecības attīstībā

Zems augsto tehnoloģiju produktu īpatsvars kopējā eksportā

Zemi ienākumi (IKP)

Latvijas specializācijas iespējas un iekļaušanās globālajā vērtību ķēdēs

Specializācija

Diversifikācija

Latvijas specializācijas iespējas un iekļaušanās globālajās vērtību ķēdēs

Specializācija

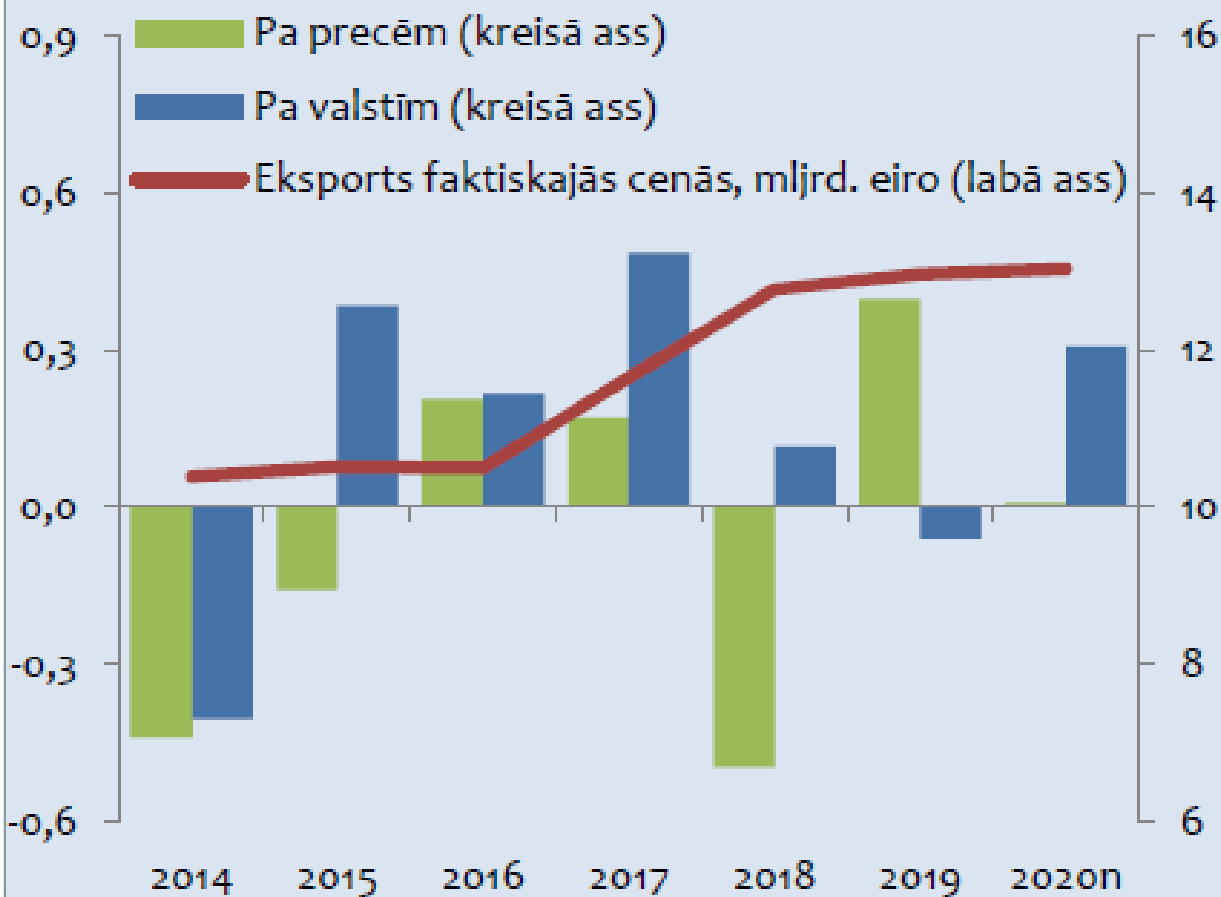
- Esošo priekšrocību **efektīva** izmantošana

Diversifikācija

- Mazina tautsaimniecības atkarību no ārējās vides apstākļiem (dažādiem šokiem)
- Palielina ekonomiskās izaugsmes potenciālu, veicina produktivitātes un konkurētspējas kāpumu

Preču eksporta diversifikācija

Izmaiņas procentpunktos

Preču griezumā diversifikācijas rādītāja uzlabošanās bija vērojama 2015.-2017.gadā.

2018.gadā bija vērojams pretējs process, kad saistībā ar Apvienotās Karalistes iecerēm izstāties no ES, būtiski pieauga koksnes un tās izstrādājumu eksports, kas negatīvi ietekmēja arī diversifikācijas rādītāju. 2019.gadā, zūdot šim efektam, rādītājs atkal uzlabojās, bet 2020.gadā nav mainījies.

Preču eksporta diversifikācija

Preču eksporta **diversifikācija pa valstīm** laika posmā no 2015.-2018. gadam uzlabojās, kas liecināja par jaunu tirgu apgūšanu.

2019 gadā eksports nedaudz straujāk pieauga uz lielākajām partnervalstīm – Igauniju, Lietuvu un Vāciju, kas attiecīgi pasliktināja diversifikācijas rādītāju. Savukārt 2020.gadā eksporta diversifikācija valstu griezumā ir uzlabojusies. To noteica eksporta apjoma samazinājumi uz vairākām lielākajām partnervalstīm, kā, piemēram, Krievija, Lietuva, Zviedrija. Attiecīgi mazāko partnervalstu eksporta īpatsvars kopējā eksportā pieauga.

Latvijas specializācijas iespējas un iekļaušanās globālajās vērtību ķēdēs

2013.gadā IZM vadībā tika izstrādāta Latvijas **viedās specializācijas stratēģija** (VSS jeb RIS3), kuras stratēģiskais uzstādījums bija tautsaimniecības transformācija uz augstākas pievienotās vērtības radīšanu un efektīvāku resursu izmantošanu.

Virzieni:

1. Ražošanas un eksporta struktūras maiņa tradicionālajās tautsaimniecības nozarēs
2. Izaugsme nozarēs, kurās eksistē vai ir iespējams radīt produktus un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību
3. Nozaru ar nozīmīgu horizontālo ietekmi un ieguldījumu tautsaimniecības transformācijā attīstība

Prioritātes:

1. “Augstas PV produkti”
2. “Produktīva inovāciju sistēma”
3. “Energoefektivitāte”
4. Moderna IKT
5. Moderna izglītība
6. Zināšanu bāze
(Bioekonomika; Biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas; Viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas; Viedā enerģētika, IKT)
7. Policentriska attīstība

Specializācijas jomas:

1. Zināšanu ietilpīga **bioekonomika**
2. **Biomedicīna**, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas
3. Viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas
4. **Viedā enerģētika**
5. Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas (IKT)

Latvijas specializācijas iespējas un iekļaušanās globālajās vērtību ķēdēs

- VSS paredz specializācijas jomu atklāšanu, kurās ir (potenciāli) salīdzinošās priekšrocības, koncentrējot (ierobežotos) resursus to attīstībā ar mērķi gūt maksimālo labumu
- Ļauj koncentrēt valstī pieejamos ierobežotos resursus tautsaimniecības attīstības veicināšanai, palielināt to izlietošanas efektivitāti, maksimizēt sasniegto rezultātu uz vienu ieguldīto resursu vienību
- Sekmē tautsaimniecības struktūras pārmaiņas augstas pievienotās vērtības virzienā

Problēmas, kas ierobežo VSS realizāciju Latvijā

1. Kapacitātes un spēju ierobežojumi

- Darbspēka pieejamība un zināšanas
- Vadības prasmes un zināšanas
- Ierobežota piekļuve finansējumam
- Ierobežots industriālo zonu un telpu piedāvājums
- Jaunu tirgu apgūšanas izmaksas

2. Regulējuma ierobežojumi

- Regulējuma slogs eksporta tirgos
- Izmaksu (īpaši enerģijas) sadārdzinājums

3. Sadarbības ierobežojumi

Nozīmīgākie nozaru klasteri Latvijā ir meža un kokapstrādes klasteris, lauksaimniecības un pārtikas klasteris, kā arī metālapstrādes un mašīnbūves klasteris. Šīm nozarēm ir novērojama izteikti cieša produktu saistība, kā arī nozarēs pastāv darbspēka un zinātnes prasmju un spēju kopums. Pārējo nozaru ražošanas biznesa struktūrās ir vērojama vājāka sadarbība ar citiem iekšzemes uzņēmumiem un nozarēm.

4. Nepietiekama iesaiste globālajās vērtību ķēdēs (GVK)

Latvijas iekļaušanās globālajā vērtību ķēdē

Ražošanas process sastāv no vairākiem posmiem: izpēte, dizains, montēšana, transportēšana u.c. Tie kopā veido **vērtību ķēdi**, kur katrs ražošanas posms pievieno vērtību gala produktam.

GVK valstīm sniedz iespēju gūt zināšanas no daudznacionāliem uzņēmumiem un intensīvi izmantot tehnoloģiski attīstītos importētos ieguldījumus, kas paaugstinātu produktivitāti.

Nacionālajiem uzņēmumiem iekļaušanās GVK dod iespēju koncentrēties uz vienu konkrētu vērtību ķēdes daļu, nevis ražot produktu no tā izveidošanas sākuma līdz nogādāšanai gala patērētājam.

Tas ir īpaši noderīgi mazākiem uzņēmumiem, jo tas samazina internacionalizācijas izmaksas, piemēram, atbilstību normatīvajiem aktiem, kā arī rentabla tirgus daļas nodrošināšanu un uzticamu partneru meklēšanas izmaksas. Tas rada jaunas iespējas maziem un vidējiem uzņēmumiem piekļūt pasaules tirgiem.

Latvijā šobrīd tikai mazāk kā 10% no visiem uzņēmumiem ir iesaistīti eksportā!!!

Lielākie Latvijas eksporta uzņēmumi

- lielākie 100 Latvijas eksportētāji 2020.gada pirmajos deviņos mēnešos eksportējuši preces gandrīz 4,6 miljardu eiro vērtībā (~1/2 no visa EX)
- **TOP5** iekļuvuši SIA “Kronospan Riga”, kas nodarbojas ar finiera lokšņu un koka paneļu ražošanu, SIA “Mikrotīkls”, kas ražo sakaru iekārtas, kā arī datorus un perifērās iekārtas, SIA “Ourea Baltic”, kas nodarbojas ar elektronisko ierīču, telekomunikāciju iekārtu un to daļu vairumtirdzniecību, SIA “Samsung Electronics Baltics”, kā arī SIA “Severstal Distribution”
- Piekto līdz desmito vietu 2020.gada deviņos mēnešos eksporta jomā ieņēma lietuviešu uzņēmums “Linus Agro”, AS “Elko Grupa”, kooperatīvā sabiedrība “Latraps”, AS “Latvijas Finieris” un mazumtirdzniecības uzņēmums SIA “Rimi Latvia”

Galvenie izaicinājumi eksporta tirgū Covid19 pandēmijas apstākļos

- energoresursu u.c. izejvielu cenu kāpums, kas palielina ražošanas izmaksas un sadārdzina Latvijas preces
- izejvielu un preču piegāžu problēmas
- darbaspēka nepietiekamība un algu pieaugums
- nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi, l/s produkcijas un kokmateriālu cenu kritums
- jaunu (stingrāku) ierobežojumu ieviešana partnervalstīs

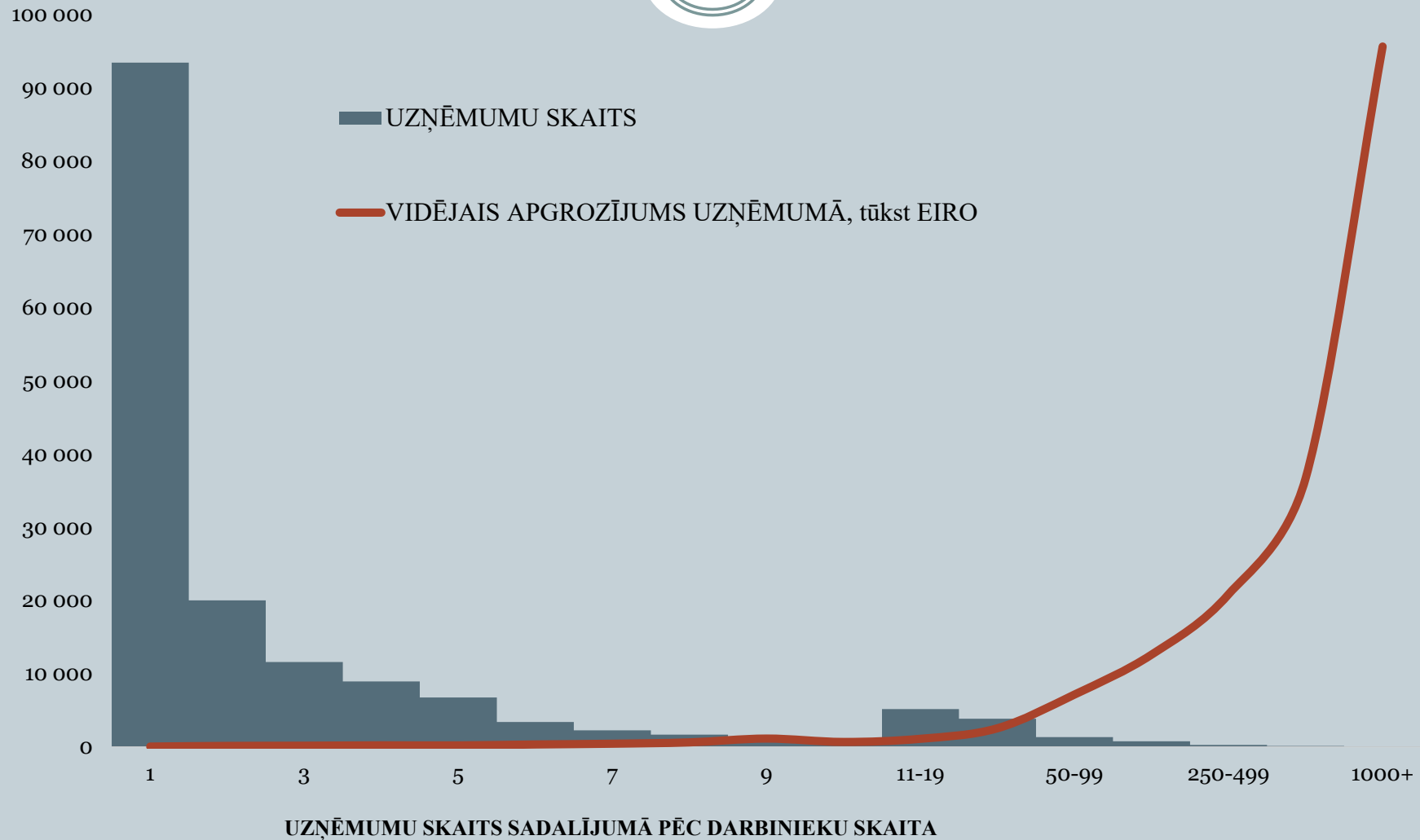
Eksportu ierobežojošie faktori un riski nākotnē

Kādi ir būtiskākie faktori (bez Covid-19), kas ierobežo Latvijas eksporta attīstību?

- nelielais uzņēmumu skaits, kas ir spējīgi iziet ārējos tirgos un eksportēt (Latvijā dominē mikro uzņēmumi, ar darbinieku skaitu līdz 10)
- salīdzinoši augstas nominālās darbaspēka vienības izmaksas (URL)
- vāja atpazīstamība pasaulē
- viduvējas konkurētspējas pozīcijas (dažādos konkurētspējas reitingos Latvija ierindojas apmēram 35.–40. vietā pasaulē)
- salīdzinoši neliela EX diversifikācija preču griezumā
- saspīlētas attiecības ar Krieviju
- atkarība no fosilo resursu importa
- emigrācija un «smadzeņu aizplūde»

Eksportu ierobežojošie faktori un riski nākotnē

Latvijas uzņēmumu eksportspēja

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA) sadarbībā ar Ekonomikas ministriju, eksportētāju asociāciju “Red Jackets” un finanšu institūciju “Altum” jau 16.gadu organizē Eksporta un inovācijas balvu (EIB) konkursu, kurā šogad dalībai pieteicies rekordliels uzņēmumu skaits – 133. Visvairāk pieteikumus – 46 – uzņēmēji ir iesnieguši nominācijā “Eksportspējīgākais komersants”. Nominācijā “Eksportspējīgākais jaunais tūrisma produkts” ir saņemti 30 pieteikumi, bet nominācijā “Eksporta jaunpienācējs” – 25 pieteikumi.

<https://eib.liaa.gov.lv/konkursanti-2021/>

Latvijas uzņēmumu eksportspēja

EKSPORTA UN
INOVĀCIJAS
BALVA 2019

EKSPORT-
SPĒJĪGĀKAIS
KOMERSANTS

2019.gadā par eksportspējīgāko komersantu lielo un vidējo komercsabiedrību grupā tika atzīts SIA “**iCotton**”, kas nodarbojas ar kokvilnas higiēnas produktu ražošanu.

Mazo komercsabiedrību grupā 1. vietu ieguva SIA “**CrossChem**”, kas ražo auto ķīmijas produktus.

Atpazīstamība

Latvijai trūkst vienota valsts tēla pozicionējuma. Pastāv vairāki savstarpēji nesaistīti dažādu nozaru zīmoli.

Tuvākajos piecos, desmit gados būtu svarīgi panākt, lai daudzi uzņēmēji pasaulē atpazītu Latviju pēc vienas vai pāris **spilgtām pazīmēm**, kuras būtu līdzīgas daudzu valstu un auditorijas priekšstatos, kā piemēram, Igaunijas, kā digitālas valsts tēls (e-identitāte).

Augstāk novērtētie valsts zīmoli eksporta tirgos vieglāk var pārdot savus produktus vai pakalpojumus, kas pēc tam ļauj vieglāk piesaistīt investīcijas un talantus.

Atpazīstamība

Latvijas Eksportētāju asociācija “The Red Jackets» 2020.gadā radīja jaunu konceptuālu vizuālo identitāti ar nosaukumu **Born in Latvia**.

Kopējais jaunā zīmola mērķis ir mainīt globālo uztveri par Latviju, stimulējot patērētāju izvēli par labu Latvijas precēm un pakalpojumiem, piemēram, izvēloties Latviju par starptautisku pasākumu norises vietu vai par mācību un ceļojumu galamērķi vai arī pat pastāvīgu dzīves vietu.

Born
Latvia

Born
Latvia

Riski nākotnē

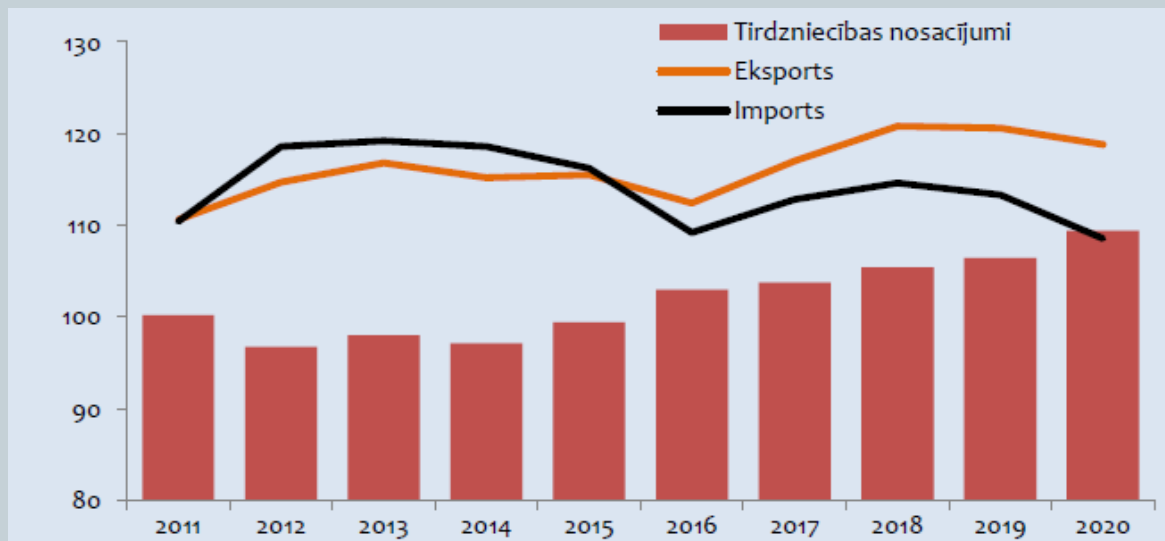

Ar kādiem riskiem Latvijas eksportētāji varētu saskarties nākotnē??

- Globālā nenoteiktība
- Inflācijas pieaugums, kas var ierobežot pirktspēju un pieprasījumu pēc Latvijas precēm un palielināt importēto izejvielu un preču cenas, pasliktinot kopējos tirdzniecības nosacījumus

Riski nākotnē

Eksporta un importa vienības vērtības indeksi (2010.gads=100) un tirdzniecības nosacījumi (%)

2012.-2014. gadā tirdzniecības nosacījumi pasliktinājās, importa vienības vērtībai pieaugot straujāk par eksporta vienības vērtību. Tikai 2015. gadā tirdzniecības nosacījumi uzlabojās un atgriezās 2011. gada līmenī. Kopš 2016.gada tirdzniecības nosacījumi ir uzlabojušies

Paldies par uzmanību!

E-pasts: sandra.jekabsone@lu.lv